

MATIČENJE PRIPLODNIH GRLA- KAKO I ZAŠTO

Ono što se provlači kao osnovni uslov za ostvarivanje prava na podsticajna sredstva u stočarstvu je pojam kvalitetna priplodna životinja i umatičene priplodne domaće životinje.

Pravilnikom o uslovima za ispunjavanje punog i nepotpunog porekla kvalitetnih priplodnih domaćih životinja, uslovima za upis domaćih životinja u matičnu evidenciju, odnosno u registar, kao i o sadržini i načinu vođenja matične evidencije, odnosno registra, je regulisano koje životinje ispunjavaju uslove za puno poreklo.

Kvalitetne priplodne domaće životinje imaju puno poreklo pod uslovom da su njihovi roditelji i roditelji roditelja upisani u matičnu evidenciju, izuzev kod kopitara gde puno poreklo imaju ona grla kod kojih je pet generacija predaka upisano u matičnu evidenciju .

Puno poreklo utvrđuje se uvidom u matičnu evidenciju.

U glavni deo matične evidencije upisuju se kvalitetne priplodne domaće životinje čiste rase, dobijene u skladu sa glavnim odgajivačkim programom, ako:

- 1) imaju poznate roditelje i roditelje roditelja iste rase, da su roditelji pod kontrolom ovlašćenih odgajivačkih organizacija, izuzev kod kopitara gde moraju imati poznato pet generacija predaka;
- 2) su obeležene od rođenja u skladu sa propisima kojima se uređuje obeležavanje;
- 3) ispunjavaju uslove za izdavanje pedigreea, u skladu sa glavnim odgajivačkim programom.

Grla upisana u glavni deo matične evidencije dobijaju HB broj.

Kvalitetne priplodne domaće životinje mogu se upisati u matičnu evidenciju kao ukrštene domaće životinje, ako je udeo gena dominantne rase manji od 87,5%, izuzev ako to nije drugačije određeno glavnim odgajivačkim programom.

U dodatnu matičnu knjigu upisuju se sva grla čiste rase koja ne ispunjavaju uslove u pogledu porekla za oba roditelja i programski mezezi sa punim poreklom.

Grla upisana u dodatni deo matične evidencije dobijaju RB broj.

Ono što je bunilo poljoprivredne proizvođače koji su počinjali matičenje je to da njihova grla imaju ušnu markicu a nisu umatičena. Ušna markica predstavlja identifikacioni broj životinje i dokazuje da je upisana u bazu podataka veterinarske službe ali takvo grlo nije automatski i umatičeno tj. upisano u glavnu (ili dodatnu) matičnu evidenciju.

Pored ostvarivanja prava na podsticajna sredstva u stočarstvu, na osnovu grla koja su umatičena poljoprivredni proizvođači zainteresovani za zakup državne zemlje imaju pravo prečeg zakupa po osnovu odgoja umatičenih životinja.

Pored matičenja koje obavljaju osnovne odgajivačke organizacije prednost matičenja je i stručna pomoć koju će odgajivači dobiti saradjući sa stručnim licima iz osnovnih odgajivačkih organizacija. Takođe matičenje će biti bitno prilikom pristupanja evropskoj uniji jer će svi prerađivači koji budu želeli da prodaju svoje proizvode u evropskim tržištima morati da ispoštuju pravila GLOBALGAP.

GLOBALGAP je međunarodni komercijalni standard koji obuhvata proizvodnju primarnih poljoprivrednih proizvoda. Ovaj standard pruža garanciju maloprodajnim lancima i potrošačima, da su preduzete sve mere kontrole (da je proizvod praćen od njive tj. štale do trpeze) da bi proizvod bio bezbedan po zdravlje potrošača. GLOBALGAP se zasniva na sledljivosti podataka koja se garantuje matičenjem. GLOBALGAP obuhvata sisteme sertifikacije voća, povrća, cveća i ukrasnih biljaka, ribarstva, stočarskih proizvoda i integrisane poljoprivredne proizvodnje, koji se primenjuju u više od 40 zemalja u svetu.

Na teritoriji Opština Kikinde i Novog Kneževca matičenje trenutno obavljaju Osnovne odgajivačke organizacije: **ZZ „Greda“ – Bašaid**, oblast delovanja: govedarstvo, ovčarstvo i konjarstvo. **„Ljutić“ DOO – Bašaid**, oblast delovanja: govedarstvo, ovčarstvo i kozarstvo.

Veterinarska stanica „Kikinda“ – Kikinda, oblast delovanja: govedarstvo, „**HOSMARK“ DOO – Kikinda**, oblast delovanja: govedarstvo i ovčarstvo.

Podsetnik za matičenje ovaca - Poslednjih dana se sve češće javljaju se odgajivači ovaca i rasputuju o mogućnostima matičenja ovaca, a povod su podsticaji za kvalitetne priplodne ovce u iznosu od 7000 dinara, što je za 75% veći iznos u odnosu na prethodne godine kad je ta suma bila 4000 dinara po umatičenoj ovci.

Stoga se javila potreba da detaljno uputimo proizvođače koji su koraci koji se moraju ispuniti pre nego što konkurišu i steknu pravo na podsticaje.

Postoje dve mogućnosti za start selekcije u ovčarstvu:

Prva - Proizvođač je kupio kvalitetna priplodna grla sa pedigreeom

Sklapa ugovor sa Osnovnom odgajivačkom organizacijom koja će voditi matičnu evidenciju, pratiti porast grla, proizvodne pokazatelje o plodnosti, proizvodnju vune, mesa i ako se mužu podatke o mlečnosti. Kad se takvo grlo prvi put ojažnji stiče pravo da se upiše u Glavnu matičnu knjigu, kao i pravo na subvenciju za kvalitetna priplodna grla. Matični broj (HB broj) grlo zadržava do kraja života, pod uslovom da je pod kontrolom selekcijskih službi.

Druga - Proizvođač ima ovce nepoznatog porekla koje odgovaraju tipu neke rase

Posle sklapanja ugovora sa Osnovnom odgajivačkom organizacijom i Regionalnom odgajivačkom organizacijom one na osnovu pregleda donose odluke u koju će se rasu vršiti pretapanje ovaca. Uslov je da proizvođač ima ovna sa potpuno poznatim poreklom i pedigreeom. Izabrana grla koja će se pretapati se obeležavaju, prati se njihova proizvodnja, a njihovo potomstvo se upisuje u Registar jažnjenja, jer ima poznatog oca i majku. Takva ženska jažnjad se trajno obeležavaju i prate dok se prvi put ne ojažnje kada stiču pravo na upis u Dodatni deo matične evidencije (dobijaju tzv. RB broj) i takođe imaju pravo da dobiju subvenciju. Njihovo potomstvo će na osnovu porekla i praćenja produktivnosti imati pravo da se uvede u Glavnu matičnu knjigu za ovce.

U AP Vojvodini sve selekcijske službe rade po Glavnom odgajivačkom programu i umatičiti se mogu plemenite rase ovaca (Virtemberg, Ile de frans, Suffolk, Bergamo, Šarole...), autohtone rase (Cigaja – somborska) i genetski resursi - mali broj grla (Čokanjska cigaja i Vitoroga žuja).

Svako ko je u dilemi da li da počne da matiči svoja grla treba da zna da matičenje predstavlja ulog u budućnost.

dipl. ing. Marko Čavka
Poljoprivredna stručna služba Kikinda